

בישול בלח שנצטנן – פסיקת ההלכה / הרב י"צ רימון

המרכז האקדמי לב – הלכות בישול 15

- א. שולחן ערוך פוסק שיש בישול בלח שנצטנן
- ב. הגדרת 'נצטנן' בשו"ע – יד סולדת
- ג. רמ"א – נהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי
- ד. סברת האגלי טל – עוד נחשב כבן דרוסאי
- ה. סברת החזו"א – לרמ"א אין בישול בלח שנצטנן
- ו. שיטת המשנה ברורה איננה ברורה
- ז. מחלוקת בהגדרת שיעור 'לא נצטנן לגמרי'
- ח. דיון: הגעה לחמימות קצת בעזרת השמש
- ט. לקראת השיעור הבא

א. שולחן ערוך פוסק שיש בישול בלח שנצטנן

אנחנו ראינו את מחלוקת הראשונים בעניין 'בישול אחר בישול', ראינו וגם הסברנו אותה בסברא, ראינו בבישול אחר בישול בלח, שלדעת רש"י איך שהבין אותו הרא"ש, לדעת רבינו יונה והנימוקי יוסף, רבינו ירוחם והטור – יש בישול אחר בישול בנוזל שהצטנן; לעומת זאת, לדעת רוב הראשונים, הרמב"ם הרשב"א והרמב"ן – אין בישול אחר בישול גם בנוזל שהצטנן.

וביארנו את הסברות השונות, מה בדיוק חושבת כל שיטה, זה מה שראינו בשיעור הקודם. האם הגדרת בישול זה הכנת דבר לאכילה ע"י חום האש, או שזה שינוי חומרי? והצלבנו את זה עם הסברות של בן דרוסאי. כל זה עשינו בפעם הקודמת.

אני רוצה להגיע לפסיקת ההלכה, להגדרת 'נצטנן', הבנת שיטת הרמ"א, ולמעשה פסיקת ההלכה. שולחן ערוך פוסק:

תבשיל שנתבשל כל צרכו, יש בו משום בישול אם נצטנן.

(שולחן ערוך אורח חיים סימן שיח סעיף ד)

אז קודם כל, דבר אחד שאנחנו רואים, שהשולחן ערוך פסק כדעת הראשונים המחמירים, פסק שיש איסור בישול אחר בישול בדבר לח שנצטנן. זה קצת מפתיע, כי רוב הראשונים לא חושבים כך, ורוב הראשונים חושבים שאין בישול אחר בישול בלח, ועל צבאם הרמב"ם! הוא חושב שאין בישול אחר בישול בלח. וזה מפתיע קצת, השולחן ערוך לא מביא אותו, לא מביא אותו אפילו בתור 'יש אומרים', השולחן ערוך פסק בצורה ברורה – יש איסור בישול. מדבריו משמע שיש איסור בישול דאורייתא בלח שנצטנן. וזה באמת מפתיע.

ב. הגדרת 'נצטנן' בשו"ע – יד סולדת

השולחן ערוך לא מסביר לנו מה הכוונה 'נצטנן', אבל השולחן ערוך מסביר את זה במקומות אחרים:

כלי שיש בו דבר חם שהיד סולדת בו, מותר להניחו בשבת ע"ג קדירה הטמונה.

(שולחן ערוך אורח חיים סימן שיח סעיף ו)

ומכאן שלדעת השולחן ערוך, 'נצטנן' הכוונה ל'יד סולדת'. וכך באמת מסביר המשנה ברורה:

אם נצטנן – היינו שאין היד סולדת בו אף שהוא קצת חם עדיין אבל אם היד סולדת בו אף שנצטנן מרתיחתו לא שייך בו בישול עוד דבכלל רותח הוא ואין בישול אחר בישול. וכ"ז הוא דעת המחבר.

(משנה ברורה סימן שיח ס"ק כד)

אז השולחן ערוך אומר 'יד סולדת'. אני רק צריך להסביר, מה שהמשנה ברורה כאן רומז, רבינו יונה הוא גם במחמירים שדבר

נוזל שהצטנן יש בו איסור בישול, ורבינו יונה מתבטא שנוזל שהצטנן זה 'מים מבושלים אם פסקה רתיחתו'. פשטות רבינו ירוחם שצריך יותר מ'יד סולדת', ברגע שפסקה רתיחתו, בואו נגיד 80 מעלות, 90 מעלות אולי אפילו – זה כבר לא מבושל. כך נראה בפשטות רבינו יונה.

הבית יוסף אומר שקשה להבין כך, ו'פסקה רתיחתו' כנראה זה 'יד סולדת', וזה מה שהוא פוסק בשולחן ערוך. כלומר, למעשה, השולחן ערוך פוסק לא כדרך הכי מחמירה שהיה אפשר להבין, היה אפשר להבין שאם זה כבר לא כל כך רותח זה כבר לא נחשב מבושל – הוא לא פוסק כך. הוא פוסק אבל, שאם זה ירד מ'יד סולדת' זה נחשב לא מבושל, וזאת הדעה הפשוטה בשולחן ערוך, וכך נקטו האחרונים בדעת השולחן ערוך – ירד מיד סולדת נחשב לא מבושל.

אני רק צריך להעיר, דבר שהזכרנו בעבר, מה זה יד סולדת? בדרך כלל כשאתה שואל את העולם 'מה זה יד סולדת?', אז העולם אומר '45 מעלות'. אבל זה לא מדויק, אנחנו יודעים שעד 45 מעלות זה לא יד סולדת, אנחנו לא יודעים אם 45 מעלות זה יד סולדת, אנחנו יודעים שאתה לא יכול לחמם בשבת משהו שיגיע מעבר ל 45 מעלות, כי 45 מעלות זה אולי יד סולדת.

אבל יד סולדת, לכיוון השני, מה זה בטוח יד סולדת – אז הרב פיינשטיין אומר שזה באיזור 70 מעלות צלזיוס, וזה אומר שלפי השולחן ערוך כשאנחנו אומרים 'ירד מיד סולדת' אנחנו מדברים פה על 70 מעלות, כי כאן אנחנו מדברים לחומרא. כלומר, אם מדובר על מרק למשל, שאדם מוריד מהפלטה והוא רוצה להחזיר, לפי פסיקת השולחן ערוך הוא צריך להיות בלחץ, הוא מהר צריך לקחת, להוריד להחזיר, שלא ירד מ 70 מעלות צלזיוס, שזה כבר בעיה.

ג. רמ"א – נהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי

כל זה בדעת השולחן ערוך. הדבר שמפתיע אותנו זו דעת הרמ"א, אומר הרמ"א:

ויש מקילין לומר דכל שאין נותנו ע"ג האש או הכירה ממש רק סמוך לו, אפילו נצטנן, מותר (המגיד פרק כ"ו). ונהגו להקל בזה אם לא נצטנן לגמרי, וכמו שכתבתי לעיל סי' רנ"ג.

(רמ"א אורח חיים סימן שיח סעיף טו)

אז הרמ"א אומר שיש שיטות שמקלות, שיטת הרמב"ם ורוב הראשונים, שהן מקילות אפילו אם זה קר לגמרי. אז קודם כל הרמ"א מביא לפחות את השיטות האלה, שהשולחן ערוך לא הביא. הרמ"א מביא את שיטת הרמב"ם ורוב הראשונים, שאפילו קר לגמרי מותר. כמובן, למה הוא כותב 'סמוך לאש' ולא 'על האש'? לא מדיני דאורייתא, זה מדיני דרבנן של 'מחזי כמבשל' – אל תשים על האש, תשים סמוך לאש, תשים קומה על גבי קומה, זה מדיני דרבנן. אבל בעקרון, הוא אומר, שיש שיטה, וזה רוב הראשונים, שאומרים שאפילו אם נצטנן לגמרי אין בו איסור בישול.

ונהגו להקל בזה אם לא נצטנן לגמרי. אז הרמ"א אומר שנהגו להקל בזה אם לא נצטנן לגמרי, וזאת הפתעה גדולה. מה זה אומר ש'נהגו להקל בזה אם לא נצטנן לגמרי'? את השיעור של יד סולדת אנחנו מכירים, ראינו, הגמרא בשבת דף מ. אז אנחנו מבינים שאם אדם מחמם תבשיל עד יד סולדת – זה נחשב 'איסור בישול'. אז אפשר להבין שאם זה היה חם, וזה ירד מיד סולדת – עכשיו זה לא מבושל. זה מובן.

אבל מה סברת הרמ"א? איך הוא הגיע ל'לא נצטנן לגמרי מבישולו'? זה איזה שיעור חדש! מאיפה הוא הגיע לזה שאם זה נצטנן לגמרי זה בעיה, אבל אם זה לא נצטנן לגמרי למרות שזה ירד מיד סולדת וזה עדיין חם קצת – זה בסדר. למה?

עכשיו, הדברים האלה יש להם כנראה מקור בחידושי הר"ן הישנים, יש בשבת שניים, אחד של הר"ן ואחד לא כל כך של הר"ן. שם הוא כותב דברים דומים, הוא גם כותב משהו דומה – 'אע"פ שאינם חמים כל כך מכיון שאינם צוננים'. הוא כותב דברים דומים, אבל זה לא כל כך עוזר לנו. השאלה היא מה הסברא? מה ההגיון של הסברא הזאת?

ד. סברת האגלי טל – עוד נחשב כבן דרוסאי

בעל 'אגלי טל' אומר:

באיסור דאורייתא מחמירין כאינך פוסקים, וכשלא נצטנן לגמרי וראוי עדיין לקצת בני אדם לאכול מחמת חמימותו – כבר יצאנו מחשש איסור דאורייתא, דלא גרע מאם נתבשל כמאכל בן דרוסאי בדבר יבש אף שלא נתבשל כל צרכו, דשוב אין בו איסור בישול מדאורייתא.

(אגלי טל)

ה'אגלי טל' אומר כאן נקודה, והוא אומר כאן עוד דבר. דבר אחד הוא אומר, שכל עוד לא נצטנן לגמרי מבישולו זה שווה למבושל כמאכל בן דרוסאי, ודבר שמבושל כמאכל בן דרוסאי שאפשר לאכול בדוחק – כבר אין בו איסור תורה אם נבשל אותו. והאגלי טל אומר עוד משהו, הוא מדבר על זה גם בהשמטות וגם באופה אות יד, הוא אומר שכל עוד לא נצטנן לגמרי מבישולו לא פקע מתורת בישול.

האגלי טל אומר שיש הבדל בין כשאתה מנסה לבשל, שאם אתה מנסה לבשל אתה צריך להגיע לחום של יד סולדת, לבין מקרה שהדבר היה כבר מבושל. אם דבר היה כבר מבושל, אז למרות שהוא ירד מיד סולדת, כל עוד לא נצטנן לגמרי – לא פקע מתורת בישול. אתם יודעים, אדם יכול לעבוד הרבה שנים, לקבל תואר

דוקטור. עכשיו, יכול להיות שכשהוא היה בזמן ה-M.A. שלו, אולי שנה לפני הדוקטורט, הוא ידע הרבה יותר ממה שהוא ידע בגיל 50-60, יכול להיות. אבל שנה לפני הדוקטורט אף אחד לא קרא לו דוקטור, כי הוא עדיין לא היה. אחרי שהוא דוקטור, אפילו שהוא לא זוכר כבר, עברו הרבה שנים, לא תמיד הוא כבר זוכר כל כך הרבה; או רבנות, למד – אבל לא לוקחים את התואר כל כך מהר, התואר נשאר איתך כל עוד יש לך משהו שאתה זוכר, אולי אפילו אם אתה לא זוכר שום דבר, נשאר לך התואר.

אז אומר האגלי טל, ליצור שם בישול – זה צריך להגיע ליד סולדת, אבל אחרי שיש לך שם בישול כבר, אחרי שהדבר מבושל – כל עוד הוא לא הצטנן לגמרי עדיין נחשב מבושל, לא פקע מתורת בישול. כך אומר האגלי טל, וזה הסבר אחד בשיטת הרמ"א.

ה. סברת החז"א – לרמ"א אין בישול בלח שנצטנן

הסבר אחר עולה מדבר החזון איש. החזון איש אומר:

וכתב הרמ"א דאנן נוהגים להקל כדעת הרשב"א והר"ן, דאפילו בדבר לח אין בישול אף שנצטנן. אלא מפני שלא יבואו להקל בחיים, לא נהגו להקל בצונן שאין חמימותו ניכרת.

(חזון איש לו, יג)

החזון איש ממש מטיל פה פצצה, החזון איש אומר שהרמ"א פסק להקל, הרמ"א פסק להקל שאין בישול אחר בישול בלח. פסק להקל כדעת הרמב"ם, רוב הראשונים ככה חושבים. שזה מדהים, הרמ"א פסק פה להקל! אז אם כך, הוא היה צריך להקל אפילו כשלח לגמרי, למה הוא אומר שיהיה חם קצת? הוא אומר, אם אתה תקל אפילו בקר לגמרי, אתה תבוא לעשות טעויות, אתה תבוא לשים על הפלטה משהו שלא התחמם בכלל, אתה תתבלבל. כי בנוזל לא תמיד אתה שם לב אם זה התבשל או לא התבשל, דיברנו על זה

בעבר, אז יכול להיות שתבוא לשים משהו לא מבושל. לכן רוצים שזה יהיה חם קצת. לעומת זאת, ביבש, אפילו אם זה קר לגמרי – לא תתבלבל, כל אחד ישים לב להבדל בין שניצל מבושל לשניצל לא מבושל, גם אם הוא קר. בגלל חשש טעות, לכן רוצים שזה יהיה חם קצת.

אבל לפי החזון איש, הדרישה שיהיה חם קצת, זו דרישה דרבנן, חומרא דרבנן. מצד הדין, אנחנו פוסקים להקל אפילו אם נצטנן לגמרי. וזאת ממש הפתעה גדולה. אבל החזון איש הוא לא היחיד בכיוון הזה, גם במנחת כהן, שכתב הרב אברהם הכהן פימינטי לפני כ-400 שנה או קצת יותר, ספר מאוד רציני, ספר חשוב, גם הוא חושב שהרמ"א סבור כדעות שאין בישול אחר בישול בלח; גם ערוך השולחן סימן שיח סעיף לא כותב שהרמ"א חושב שאין בישול אחר בישול בלח.

גם בעל חיי אדם, בנשמת אדם כלל כ, גם הוא חושב שאין בישול אחר בישול בלח, והוא חושב שצריך שיהיה חם קצת כדי שלא יהיה 'מחזי כמבשל', שלא יראה כמבשל, אם זה יהיה קר לגמרי אז אנשים ירגישו כאילו שאתה מבשל, אז צריך שיהיה חם קצת כדי שלא יראה כתחילת בישול אלא כחימום. כך אומר החיי אדם. אמנם, יש יתרון קצת בסברת החזון איש על סברת החיי אדם, מפני שאם אני לוקח את סברת החיי אדם, אם אני אקח נפקא מינה בין החזון איש לחיי אדם, לכאורה לפי החיי אדם הייתי יכול לקחת מרק ולשים את זה קומה שניה, קומה שניה אין מחזי כמבשל, או פלטה לדעת הרב עובדיה – אין 'נראה כמבשל' כי זה קומה על קומה. אם אין 'מחזי כמבשל' אז לכאורה כולם רואים שאני מחמם, אז לכאורה היה מותר לחמם ככה מרק, אבל אסור לחמם ככה מרק; לפי החזון איש זה ברור, כי לפי החזון איש אסור אף פעם לחמם אם זה קר, כי אתה תבוא לבשל משהו לא מבושל, וגם בקומה שניה אם תשים משהו לא מבושל תעבור על איסור

מדאורייתא. גם בקומה שלישית ורביעית, אם זה יגיע ליד סולדת תמיד תעבור על איסור דאורייתא, לא משנה איזה קומה זה. קומה על גבי קומה זה רק פותר את המחזי כמבשל; אז לפי החיי אדם, הסברא בדבר הזה קצת יותר חלשה.

אבל העקרון שעולה לפי כל הפוסקים האלה, בניגוד למה שראינו קודם באגלי טל שמדבר על 'פקע מתורת בישול' – אם פקע מתורת בישול אני יכול להבין שהרמ"א עדיין דאורייתא. אבל פקע מתורת בישול, אם זה הצטנן, אז הרמ"א אסרף וכל עוד זה ירד מיד סולדת' זה עדין לא פקע מתורת בישול, זה כמו בן דרוסאי כזה.

ו. שיטת המשנה ברורה איננה ברורה

המשנה ברורה לא כותב לנו דברים ברורים בנושא:

אם לא וכו' – אף דלדעת המחבר כיון שנצטנן מעט מחמימותו ואין היס"ב שוב יש בו משום בישול וכמו שכתבנו לעיל בס"ד המנהג להקל בזה דסומכין בזה איש מקילין כ"ז שלא נצטנן לגמרי:

(משנה ברורה סימן שיח ס"ק צט)

מכאן נראה שהוא חושב שהרמ"א פוסק להקל כרמב"ם וכשאר הראשונים, שאין בישול אחר בישול בלח. אבל הדבר הזה הוא לא פשוט, הוא לא פשוט בגלל שבכמה וכמה מקומות המשנה ברורה מוכן רק לצרף את דעת הרמב"ם, ככה בדוחק. למשל, חימום מרק על ידי גוי – האם יהיה אפשר לחמם מרק בשבת על ידי גוי? מה אתם אומרים, מה הסברא הפשוטה, יהיה מותר או יהיה אסור? אתה רוצה בשבת לאכול מרק על ידי גוי. לא למדנו עדיין את כל הנושא של אמירה לעכו"ם, אבל אני רק אגיד, חימום מרק על ידי גוי, איסור דאורייתא אי אפשר לעשות על ידי גוי בשבת, איסור דרבנן לצורך עונג שבת או לצורך מצווה יש מקום להקל, כי זה

שבות דשבות. גוי זה דרבנן, ורבנן דרבנן, שבות דשבות לצורך מצווה או לצורך סעודת שבת – יש מקום להקל.

אז האם נקל בחימום מרק על ידי גוי? אם אני הולך לפי שיטת השולחן ערוך, אני פסקתי שזה דאורייתא, אז אני לא יכול להקל; אבל אם אני אומר שזה דרבנן – מותר להקל. והחיי אדם כותב, שפשוט שאפשר להקל, וגם החזון איש כותב שניתן להקל, פשוט להם שאפשר להקל, כי זה שבות דשבות לצורך מצוות עונג שבת, ברור להם שאפשר להקל; והמשנה ברורה כותב במקום אחד להחמיר, משנה ברורה בסימן רנט מחמיר, וביאור הלכה בסימן רנג, ה' ד"ה 'להחם' בסופו מביא את הברכי יוסף שמקל, את החיד"א שמקל בחימום מרק על ידי גוי, והוא כותב שצריך עיון אם ניתן לסמוך על זה, ואם אין עצה אחרת – אפשר שיש לסמוך להקל.

אז דעת המשנה ברורה לא כל כך ברורה כאן, הוא לא כמו החזון איש והשיטות שחושבות שזה ממש בסדר. ויש עוד מקומות שאפשר לראות את זה במשנה ברורה.

ולמעשה, כמו שאמרנו, דעת השולחן ערוך שיש בזה חשש דאורייתא, ודעת הרמ"א – יש מחלוקת בין הפוסקים. יש פוסקים שמהם נראה שהרמ"א פסק שזה דאורייתא, כך עולה מדבריו של המגן אברהם, כך עולה מדבריו של שולחן ערוך הרב, עוד נראה את דבריו, יש לו כמה חומרות בזה, כך דעת הבית מאיר; מאידך, דעת הרבה אחרונים, שהרמ"א פוסק להקל, וכל החששות של הרמ"א זה רק מדרבנן. יש לזה המון נפקא מינות למעשה. אבל כך ראינו שעולה בדעת החיי אדם, כך כותב קצות השולחן, כך כותב הרב פיינשטיין בשו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד, כך כותב רב שלמה זלמן אויערבך בשמירת שבת כהלכתה בהערות פרק א הערה קיד, כך כותב הרב וואזנר בשו"ת שבט הלוי חלק ה אורח חיים סימן לא, וכמו שראינו כך דעת החזון איש. וספק בדעת המשנה ברורה.

אז אפשר לומר, שכך הכרעת ההלכה לאשכנזים. וזה ממש הדעה המקובלת, שפסיקת הרמ"א שבישול אחר בישול בלח שנצטנן הוא דרבנן ולא דאורייתא, ומכל מיני סיבות צריך שיהיה חם קצת. נכון שזה מפתיע? זה מפתיע כי כל בנאדם יודע שמי מקל יותר בכל מיני נוזלים, ורוטב? ספרדים מקלים יותר מאשכנזים! ופשטות ההלכה היא שאשכנזים צריכים להקל יותר מספרדים. איכשהו זה התהפך. למה זה התהפך – אנחנו עוד נדבר. מה היה קורה אם במקום הרב עובדיה, הרב אליהו היה זה שמוביל את כל הפסיקה הספרדית? לא בטוח שזה היה כמו שזה היום. לא בטוח.

השולחן ערוך פוסק שזה דאורייתא, הרמ"א אומר שזה דרבנן אבל תחמירו שבכל אופן יהיה חם קצת, ופתאום הכל מתהפך לנו. זה לא יאומן, מי שלא עובר את התהליך הזה – לא מבין. אז אנחנו עוד נדבר על הרב עובדיה בשיעור הבא, אבל זה מרתק, זה מרתק לראות את פסיקת ההלכה כשאתה רואה את כל התהליך הזה.

ז. מחלוקת בהגדרת שיעור 'לא נצטנן לגמרי'

ולסיום השיעור הזה אני רוצה עוד לגעת בנקודה אחת בדעת הרמ"א. הרמ"א מדבר על 'לא נצטנן לגמרי', מה זה אומר 'לא נצטנן לגמרי'? והדבר הזה לא לגמרי ברור. הרמ"א מפנה אותנו לסימן רנג, בסימן רנג הרמ"א אומר:

אסור לומר לאינו יהודי להחם הקדירה אם נצטנן; ואם עשה כן, אסור לאכלו אפי' צונן (ב"י והרשב"א בתשובה). אמנם אם לא נצטנן כ"כ, שעדיין ראויים לאכול, אם חממו אותו האינם יהודים, מותרין לאכול.

(רמ"א אורח חיים סימן רנג סעיף ה)

אז הרמ"א כותב איזה שיעור כזה של 'עדיין ראויים לאכול', זה השיעור שמביא כאן הרמ"א. וכך הבין שולחן ערוך הרב בסימן שיח סעיף ט.

אבל זה לא כל כך ברור, כי הרמ"א ברנג מדבר על ההנאה ממעשה עכו"ם. יכול להיות שבעניין הנאה ממעשה עכו"ם, הוא אומר שאם הגוי לוקח תבשיל ומחמם אותו – אז אסור לך להנות מזה. מה נקרא להנות? זה שעדיין ראוי לאכול, אם זה לא ראוי לאכול אז אתה כבר לא נהנה מהתבשיל של הגוי. לא בטוח שזה הגדרת בישול.

ובאמת, דעת הרבה אחרונים היא לא כזאת, ודעת הרבה אחרונים שצריך שיהיה חם קצת. הכוונה שחמימותו ניכרת. זה פחות, זה הרבה פחות. כי למשל מרק, אתה יכול להגיד שמרק אתה צריך שתהיה טמפרטורה מסוימת כדי שיהיה ראוי לאכול, אבל יכול להיות שזה ירד, ולמרות שאינו ראוי לאכילה באופן זה, אף אחד לא יאכל מרק בצורה כזאת – אנחנו אומרים שעדיין זה בסדר.

מה הסברא למחלוקת? לכאורה המחלוקת תלויה בסברות שאמרנו קודם, למה הרמ"א חושב שאם לא נצטנן לגמרי מותר לאכול? אם אני אומר שהרמ"א אומר שכל עוד לא נצטנן לגמרי זה עדיין נחשב כמו מאכל בן דרוסאי, שלא פקע מתורת בישול – אז אם זה נחשב כמאכל בן דרוסאי זה אומר שזה דבר שאפשר לאכול בדוחק, אז אני צריך שיהיה חם ברמה כזאת שאפשר לאכול בדוחק. זאת ההגדרה הראשונה.

אבל אם אני לוקח את סברת החזון איש, שאומר שכל העניין שלא תתבלבל, שתדע שזה התבשל פעם, אז למה אני צריך שזה יהיה חם ברמה שאפשר לאכול? אפילו אם זה פחות מזה, כל עוד זה ניכר, ואתה יודע שזה חם, אתה יודע שזה התבשל פעם – זה כבר מספיק! אז לפי הגדרת החזון איש הדבר הזה יספיק אפילו אם זה חם קצת.

ולמעשה, בדרך כלל הפוסקים הקלו בדבר, בדרך כלל די שיהיה חם קצת. ולפי הדבר הזה, כשמורידים מרק מהפלטה, ורוצים להחזיר. אז כמו שאמרנו, ספרדי צריך להיות קצת בלחץ, אף פעם

לא טוב להיות בלחץ, אבל להיות בלחץ, להרגיש שהאדמה בוערת, וטיקטק מחזירים. אשכנזי יכול להוריד מהפלטה בנחת, לחלק לכולם, לשיר זמירות שבת, ועדיין אם זה חם קצת – הוא יכול להחזיר לפלטה. אמנם יש עוד דיונים, שצריך להחזיק ביד, נדבר עליהם. אבל זה כבר חומרות אחרות, שאולי יש מקום להקל בהם בפלטה. אבל אשכנזי הרבה יותר יכול להקל בזה.

אתם יודעים, אין הרבה קולות לאשכנזים, אז עד שיש כמה – אז אפשר להנות מהם. זאת קולא משמעותית מאוד.

ח. דיון: הגעה לחמימות קצת בעזרת השמש

אני רק רוצה לשאול אתכם לסיום – מה קורה אם אדם לקח מרק, שם בשמש, חימם קצת – האם עכשיו הוא יכול לחמם? מותר לו לשים בשמש, נכון? השמש חיממה קצת, ברמה כזאת שזה מספיק לפי סברת החזון איש, מותר?

אז האמת שכאן קשה להניח שזה יעבוד, כי גם לפי שיטת החזון איש, הרעיון הוא שתבדיל שזה בושל פעם. אז אם תיקח משהו קר ותחמם אותו כך – אני יכול גם מים לחמם בצורה כזאת, זה לא מראה שום דבר. לכאורה זה צריך להיות חום שנובע מהבישול שלו, ולא חום שיצרת עכשיו. כך באמת כותב האבני נזר בשו"ת אבני נזר אורח חיים קכט אות ז, כך כותב החזון איש בסימן לו ס"ק יג – שאי אפשר לחמם בשמש ואז להגיד 'זה חם קצת' ואז לשים על פלטה, אלא צריך שיהיה חם מחמת הבישול או החימום שנעשה קודם, שעדיין לא נתקרר לגמרי.

ט. לקראת השיעור הבא

אז בזה אנחנו נעצור עכשיו, שני הנושאים שנדבר עליהם מחר – נושא אחד זה שיש לך יבש ונוזל, האם מותר לך לחמם בצורה כזאת? האם רוב יבש וקצת נוזל מותר לחמם או שצריך להיות

יבש לגמרי? שזו שאלה אחת, שהיא שאלה מעשית מאוד, כל מי שמחמם בשבת השאלה הזאת עולה על השולחן. ועל זה הבאתי לכם מקורות, ותשובה ארוכה של הרב עובדיה. ונושא שני זה האם אפשר לקחת מים מהמיחם ולערוות אותם לתוך חמין, לתוך צ'ולנט בשבת, שהצ'ולנט נשרף. שגם זו שאלה מעשית, ושתי השאלות האלה גם מחדדות יותר את ההבנות של בישול אחר בישול בלח.

שיעור לא נצטנן לגמרי

רוב הפוסקים:

חם קצת,
שחמימותו נכרת

נע"פ סברת
החזו"א שאין
בישול בלח, אך
שלא יבואו
להקל בחיים]

דרבנן

שולחן ערוך הרב:

עדיין ראויים
לאכילה

נע"פ סברת
האג"ט שעוד
נחשב כבן
דרוסאין]

דאורייתא